

PROBIOTIKÁ V PREVENCII A TERAPII CHORÔB DETSKÉHO VEKU

Kuchta M.^{1,2}, Petrášová D.¹, Igriniová M.¹

¹Ústav experimentálnej medicíny a ²Klinika detí a dorastu, Lekárska fakulta UPJŠ Košice

ABSTRACT

This review was designed to assess the evidence from trials, papers and self opinion on effects of probiotics in the treatment and prevention of diseases in childhood.

ÚVOD

Asi pred 100 rokmi I. I. Mečnikov, nositeľ Nobelovej ceny napísal, že prítomnosť črevných baktérií v prijatej potrave umožňuje upraviť flóru nášho čreva a nahradiť škodlivé mikroby užitočnými. Na základe svojich pozorovaní vyhlásil, že smrť začína v čreve.

Probiotiká sú živé mikroorganizmy humánneho pôvodu, (podľa niektorých i ich neživé súčasti), schopné po kolonizácii čreva, bez vedľajších negatívnych následkov pozitívne ovplyvňovať funkcie makroorganizmu a dokázateľne zlepšovať jeho zdravotný stav (4, 10).

Cieľ - V nasledujúcom príspevku chceme upozorniť na význam probiotík pre ľudský organizmus a najmä poukázať na novšie vedecké informácie v súvislosti s preventívnymi a terapeutickými účinkami probiotík na zdravie detí.

Kolonizácia hlavnými mikrobiálnymi kmeňmi u človeka má svoju dynamiku v zastúpení a vzájomných pomeroch jednotlivých kmeňov počas života človeka. Z toho nepriamo vyplýva, že aj probiotický efekt určitých mikrobov je závislý na veku človeka. Priaznivé účinky probiotík sú dosahované najmä ich schopnosťou: a, dehydroxidovať a dekonjugovať žľožové kyseliny, b, skvasovať cukry, c, inhibovať rast a množenie patogénov v dutine ústnej d, produkovať vitamín K (B₁₂), e, inhibovať rast a množenie patogénnych mikroorganizmov v črevnom trakte, f, imunomodulačným efektom, g, pozitívnym vplyvom na vznik antigénnej tolerancie, h, konkurovať patogénom v boji o povrch („životný priestor“) a potravu, ch, produkovať kyselinu mliečnu a peroxidy, i, produkovať bakteriocíny, j, ochraňovať pred urogenitálnymi zápalmi (1, 5, 8).

Pomocou týchto schopností probiotiká pozitívne ovplyvňujú zdravie „hostiteľa“, čo sa prejaví pozitívne: Znížením výskytu hnačiek a porúch trávenia, znížením možnosti výskytu nádorov, pozitívnym vplyvom na vznik antigénnej tolerancie, znížením alergizácie a jej prejavov, úpravou hmotnosti človeka.

Vychádzajúc z literárnych údajov a niektorých vlastných skúseností môžeme rozdeliť účinky probiotík na dokázané a potenciálne. Medzi *dokázané účinky* probiotík, zaradíme: Ovplyvnenie prejavov laktózovej intolerancie, skrátenie trvania hnačky (rotavírusy, enterotoxické coli, Clostridium diff.), prevenciu hnačky pri liečbe antibiotikami, imunomodulačný účinok, redukciu bakteriálnych enzýmov (β-glukuronidáza, nitroreduktáza, azoreduktáza), redukcia výskytu črevných infekcií spôsobených Salmonellou, redukcia recidivujúcich hnačiek spôsobených Salmonellami a Clostridium difficile (2, 8).

Ako *potenciálne účinky* probiotík sú uvádzané: Zníženie koncentrácie LDL-cholesterolu, kompetitívne vytesnenie enteropatogénov v čreve, prevencia rakoviny (najmä hrubého čreva), prevencia alergických ochorení u detí, prevencia infekčných, najmä hnačkových ochorení u detí, pri liečbe chronických zápalových črevných chorôb (IBD), pri liečbe kolitíd po ožarovaní, pri liečbe hepatálnej encefalopatie, adjuvantná liečba rakoviny hrubého čreva (2, 5, 7).

Každá účinná substancia by mala mať i niektoré nepriaznivé účinky. Avšak z definície probiotík vyplýva, že majú byť „bezpečné pre človeka“. Napriek tomu existujú *potenciálne riziká* podávania probiotík, ktoré ak poznáme a rešpektujeme, definícia probiotík ohľadne „bezpečnosti“ je naplnená. Potenciálnymi rizikami môže byť: Prenos vankomycinovej rezistencie kmeňmi Enterococcus faecium, podávanie u pacientov s prejavmi autoimunity, podávanie dojčatám, podávanie u pacientov s nezrelým imunitným systémom, fungémia po Saccharomyces boulardii (8, 10).

Jeden z významných a dobre dokumentovaných pozitívnych vplyvov probiotík je pri hnačke spojenej s podávaním antibiotík. Empiricky je už dlhšiu dobu využívaný pozitívny vplyv podávania probiotík už počas

Rizikové faktory potravného reťazca III, Nitra, 2003

podávania antibiotika, chemoterapeutika (jogurty pri liečbe tetracyklínmi). Významný efekt vykazujú najmä kmene *Saccharomyces boulardii* a *Lactobacillus GG*.

Probiotiká používané pri liečbe infekčnej hnačky boli najčastejšie kmene *Lactobacillus GG*, *Saccharomyces boulardii* (5), či kombinácia *Bifidobacterium bifidum* so *Streptococcus termophilus*. Významnejší pozitívny efekt probiotík sa pritom prejavil viac v prevencii infekčnej hnačky najmä u dystrofikov (6). *Lactobacillus GG* bol efektívny i v prevencii infekčnej hnačky v kolektívoch malých detí (9).

Významným medicínskym i zdravotnícko-ekonomickým problémom sú v posledných desaťročiach aj alergické ochorenia. Podkladom pre vznik alergických prejavov je genetická vlna „chybné“ bariérovej funkcie epitelov (koža, tráviaci a dýchací trakt) a následná dysregulácia imunitnej odpovede na antigény prostredia.

Črevná mikroflóra sa aj u človeka vytvára v závislosti na zložení stravy a dodávke „mikróbov“. Nezasupiteľné miesto tu má dojčenie aspoň do 4 – 6 mesiacov veku dieťaťa. Vplyv na zloženie črevnej mikroflóry u dojčaťa má spôsob pôrodu, matkina intestinálna flóra, jeho genetické vlny, výživa (čo?), spôsob výživy (ako?), prostredie domácnosti, užívanie antibiotík (ktoré a ako často), či iných liekov, hygiena a spôsob ošetrovania, vek. Črevná mikroflóra môže regulovať T- helperov typu 2, či produkciu IgA. V poslednej dobe sa používa termín „bakterioterapia“ a prevencia alergie u dojčiat probiotikami (3).

Pozitívny efekt probiotík pri ovplyvnení alergie je dosahovaný: Alteráciou imunogenosti alergénu (proteolýza), redukciiu série zápalových mediátorov, reverziou zvýšenej črevnej permeability, zvýšením degradácie črevných antigénov, normalizáciou zloženia črevnej mikroflóry, stimuláciou produkcie slizničného IgA (4, 5).

ZÁVER

Podávanie probiotík pri infekčných hnačkách dojčiat ako aj je efektívne pri antibiotikami indukovanej hnačke u detí je efektívne. Významný preventívny vplyv má používanie probiotík od najnižších vekových skupín v prevencii rozvoja alergických ochorení. Dokázaný imunomodulačný vplyv probiotík ich zaraďuje do palety prirodzených prostriedkov prevencie niektorých nádorových ochorení a tiež neinfekčných kardiovaskulárnych chorôb. Výhodnejšie a efektívnejšie je v týchto prípadoch použitie zmiešaných kultúr probiotických kmeňov. Doposiaľ nie je úplne doriešená otázka komerčného použitia probiotickej mliečnej výživy u dojčiat. Pre zachovanie ich pozitívnych vplyvov na ľudský organizmus, by mal byť zabezpečený ich denný a opakovaný príjem.

LITERATÚRA

- Firment J., Studená A., Capková J.: *Folia Med. Cassov. Univ. Šafarikiana*, 54, 1997, č.1, s. 64-69.
- Juntunen, J., Kirjavainen, R., J., Ouwehand, W., a spol.: *Clin. Diagnost. Lab. Immunol.*, 8, 2001, č.3, s.293–296.
- Kirjavainen, L., Gibson, N.: *Ann. Med.*, 31, 1999, č.4, s.288-292.
- Majamaa, H., Isolauri, E.: *J. Allergy Clin. Immunol.*, 99, 1997, s.179-85.
- Marteau, P., R., de Vrese, M., Cellier, J., Ch., Schrezenmeir, J.: *Am. J. Clin. Nutr.*, 73, 2001, suppl. s.430S–436S.
- Oberhelman, R.,A., Gilman, R.,H., Sheen, P, a spol.: *J. Pediatr.*, 134, 1999, s.15-20.
- Petrášová, D., Kuchtová, N., Mederová, M., Šipulová, A., Kuchta, M.: *Detský lekár*, 10, 2003, č.2, s.6.
- Saavedra, J., M.: *Am. J. Clin. Nutr.*, 73, 2001, suppl. s.1147S–1151S.
- Siitonen, S., Vapaatalo, H., Salminen, S. a spol.: *Ann. Med.*, 22, 1990, s.57-59.
- Schrezenmeir, J., de Vrese, M.: *Am. J. Clin. Nutr.*, 73, 2001, suppl. s. 361S–364S.